

mert többféle tartalom azonos méretű és technikájú hordozójáról van szó) a javítás kézenfekvő választásnak tűnik. A javítás (azaz az olvasható oldal fedőrétegének tisztítása és sérüléseinek (karcolódásainak) eltüntetése (pótlása) érdekében több módszer és készüléket fejlesztettek ki, ám a néhány éve kapható, olcsó házi készülékek lassúak, és tartósságuk is kétséges. A videotékák számára gyártott, kielégítő teljesítményű készülékek most „találták meg” a könyvtárakat, mint lehetséges új piacot (hiszen számos közkönyvtárban az audiovizuális anyagok forgalma eléri az összes kölcsönzés 30-40%-át). Figyelmeztetés: a kétoldalas DVD-k javítása problémás, illetve a gyári hibákat (egy könyvtári tapasztalat szerint ez 0,2%-ot tesz ki) egyetlen eljárás sem tudja kijavítani, így még állományba vétel (címkézés) előtt ellenőrizni kell a minőséget.

A javító eljárás lehet száraz és nedves, történhet egy vagy több műveletben, a készülék lehet automatikus vagy kézi működtetést igénylő. A javítás időigénye 20 másodperc és 6 perc között változik, a készülékek ára nem egészen 400 és majdnem 6000 dollár között van, garanciális idejük többnyire egy év (ám egy készülékre mindössze 30, egy másikra pedig 90 nap garanciát vállal a gyártó). A hozzávalók költsége lemezenként 5-30 dollárcent között mozog. Ha a lemezen biztonsági, vagy azonosító címke van, jobb a száraz eljárást választani. Ha az egy év alatti összes sérült lemez pótlási költségének 70%-a eléri valamelyik készülék árát, érdemes a javítás lehetőségét (ill. a készülék beszerzését) komolyan megfontolni.

(Mohor Jenő)

Lásd még 280, 290, 292, 319, 323, 325, 337, 346, 353, 380, 390

KÖNYVTÁRGÉPESÍTÉS, KÖNYVTÁRÉPÜLET

Könyvtárépítés, berendezés

04/385

MULLER, Joelle: La bibliothèque de Sciences Po = Bull.Bibl.Fr. 49.vol. 2004. 4.no. 102-108.p. Bibliogr. lábjegyzetekben.

Res. angol, német és spanyol nyelven

A politikai tudományok könyvtárának megújulása

Átépités; Építési terv; Szakkönyvtár -politika

A politikai tudományok egyetemi könyvtárának az U3M (université du IIIe millénaire) terv keretében megvalósult átépítése 2002-2003-ban rekordidő alatt fejeződött be. Ez többek között a következőket jelent: az épület megfelel a biztonsági előírásoknak; a nyílt olvasói tereket korszerűsítették, és több dokumentum hozzáférhető a szabadpolcokon. A cikk

az épülettel kapcsolatos munkálatokat ismerteti, amelyek egy nagyobb projekt részeit képezik.

(Autoref.)

Lásd még 300

Számítógépes könyvtári rendszerek

04/386

FELSTEAD, Alison: The library systems market: a digest of current literature = Program. 38.vol. 2004. 2.no. 88-96.p. Bibliogr.

A könyvtári rendszerek piaca: áttekintés a legfrissebb irodalom alapján

Információpiac; Integrált gépi rendszer

A cikk egy irodalomkutatás alapján elemzi az integrált könyvtári rendszerekről szóló, 1999 és 2003 között publikált írásokat, különös tekintettel a brit és az amerikai felsőoktatás piacára. Bemutatja, hogy a szolgáltatók hogyan ajánlanak folyamatosan újabb funkciókat rendszereikhez, rákényszerítve a könyvtárakat a váltásra és az újabb kiadásokra. Ismerteti az integrált rendszerek legújabb irányzatait, és megkísérli előrevetíteni jövőjüket. Úgy véli, e rendszerek jövőjére nagy hatással lesznek az úgynevezett nyílt forráskódú (open source) szoftverek, bár kezdetben a szolgáltatók elzárkóztak ezektől. Összegzésként megállapítja, hogy a webes szolgáltatások növekedése új módszerekhez vezethet az integrált könyvtári rendszerek beszerzésében.

(Autoref.)

04/387

HIRKO, Buff: Get vendor savvy = Libr.J.Supplement. Spring 2004. 12-14.p.

Tanácsok könyvtárosoknak az információtechnológia-forgalmazó cégek kiismerésére

Adatbázis-szolgáltató vállalat; Szoftverválasztás

A könyvtárgépesítés húsz évvel ezelőtti jelentős cégeinek egy része eltűnt, mások beolvadtak más cégekbe; mindebből – egyebek mellett – azt a következtetést vonta le a könyvtáros közösség, hogy a technológia-szállítónak igen fontos tulajdonsága az életképesség. Egy a virtuális referenz pult kérdéseivel foglalkozó konferencia résztvevői sokkal fontosabbnak tartották ezt, mint a szállítandó szoftver tulajdonságait. Évtizedekkel ezelőtt a könyvtárak elsősorban az árat, másodsorban a rendszer tulajdonságait vették figyelembe, ma – nagyon helyesen – lényegesen nagyobb szerepet kap a beszerzési döntések során a szállító cég teljesítménye, megbízhatósága, életképessége. A könyvtáraknak a kutatási, információkeresési gyakorlatukat a szállító kiválasztásánál a szállítókról való információszerzésre is ki kell használniuk.

Figyelmeztetések: az ingyenes szoftver néha sokba kerülhet. Előnyös lehet, hogy elterjedt, főleg a fiatal olvasók amúgy is használják már ezeket, viszont, ha a könyvtári szempontok miatt fejlesztésre, módosításra van szükség, ez komoly költségekkel járhat (akár van rá belső kapacitás, akár az előállító-forgalmazó céget próbáljuk meg rávenni a módosításra). Az ingyenesség nem tart örökké: lehet, hogy csak az első könyvtári vásárló számára ingyenes, lehet, hogy csak az alapverzió ingyenes és a fejlesztéseket már pénzért kell megvenni. Fontos szempont, hogy a kiegészítő funkciók, mint pl. a statisztikai adatgyűjtés és az adatok feldolgozhatósága, összegezhetősége milyen szinten, milyen idő- és mennyiségi kapacitással működik. Lényeges, hogy a szállító milyen technikai segítséget biztosít (ne feledjük: ha az adott terméket más könyvtárak

is használják, egy potenciális segítőcsoport áll rendelkezésünkre). Nem elhanyagolható, hogy milyen feltételekkel kaphatjuk meg a frissítéseket, az új verziókat, illetve, hogy a termék használatához milyen oktatást, továbbképzést biztosít a szállító.

Csábító szolgáltatásokat akarunk nyújtani, ezért vásárolunk új termékeket, de közben ne feledkezzünk meg a részletekről. Mindaz, ami az első számítógépes könyvtári rendszerek beszerzésénél fontos szempont, és a gondos beszerzés feltétele volt, ma is igaz, a virtuális referenz pult felszerelésére beszerzendő szolgáltatásokkal kapcsolatban is. Húsz éve tapasztalhatjuk, hogy a piac folyamatos változásban van. Ha vásárolni akarunk, készülünk fel, beszéljünk más kollégákkal, teszteljük a terméket, és tanulmányozzuk alaposan a szerződést, mielőtt aláírnánk.

(Mohor Jenő)

04/388

PROCTOR, Edward: Mind the gap = Am.Lib. 35.vol. 2004. 5.no. 46-48.p.

A számítógépes rendszerek tervezői és használói közötti szakadék áthidalásának szükségessége

Ember-gép kapcsolat

Az a szakadék, ami elválasztja a számítógépes rendszerek tervezőit azok használóitól, komolyan fenyegeti szakmai jövőnket. Míg a rendszerfejlesztők nem elefántcsont-, hanem szilíciumtoronyban ülve, a végfelhasználóra igen ritkán gondolva finomítják a rendszer belső működését, a referenz könyvtárosokat előnti az új változatokkal kapcsolatos tudnivaló, s mivel igen kevés ráhatásuk van a rendszerek fejlődésére, használni is, az olvasónak segíteni is igen nehezükre esik.

A rendszertervezők és -fejlesztők legtöbbször a technológia bűvöletében él, és a „felhasználóbarát” jelző ellenére többnyire csak az érdekli, hogy a rendszer mint olyan jól működjék. Gyakran hallani: a rendszer sokkal jobban fut, ha egyáltalán

nincs rajta bejelentkezett használó. A referenz könyvtárosok legtöbbször pedig él-hal a rangnathani törvényekért: „minden olvasónak a maga könyvét” (vagy korszerűsítve: a maga adatbázisát, vagy weblapját), illetve „takarékoskodj az olvasó idejével”. Ezekből kiindulva, a referenz könyvtárost egyáltalán nem érdekli a technika és a technológia, csak az, hogy ebből mi haszna származik az olvasónak. Szerintük az információtechnológia inkább eszköz, mintsem lényegi érték, s kevésbé tartják sürgősnek, hogy állandóan újabb verziók érkezzenek, amelyek ha mást nem, leginkább a már megszokott interfészt cserélik le valami újabbra, amin az olvasó ismét nem ismeri ki magát. A számítógép-orientált és a szolgáltatás-orientált könyvtáros között a szakadék leginkább a referenz interjú során mutatkozik meg; a jó referenz könyvtáros ugyanis nem csak azt érti, amit az olvasó mond, hanem azt is, amit mondani (kérdezni) akar: lehet, hogy a jó referenz könyvtáros a valóban felhasználóbarát interfész?

Könyvtári környezetben a kétfajta kultúra képviselőinek békés egymás mellett élése gyakorlatilag lehetetlen: a referenz és a rendszer útjai keresztezik egymást, és a könyvtári működésről alkotott eltérő fogalmaik óhatatlan ütközésekhez vezetnek. A technikai szempontból rendkívül elegáns megoldás ugyanis nem biztos, hogy az olvasó (felhasználó) számára rendkívül hatékony megoldást eredményez, ám az sem igaz, hogy „a rendszer működésének egyetlen oka, hogy a referenz könyvtárosok szeretik újra és újra elmagyarázni a használatát”. A szakadék áthidalásának módja egymás munkájának kölcsönös megismerése lehet. Néhány nyitott szemmel eltöltött óra a referenz pult mögött a legtöbb számítógépes munkatárs számára revelációszámba mehet, a rendszeres továbbképzésből pedig a referenz könyvtárosok húzhatnak nagy hasznot.

(Mohor Jenő)

Lásd még 331

Számítógép-hardver

Lásd 384

Számítógép-szoftver

Lásd 390

Elektronikus könyvtár

04/389

MOYO, Lesley M.: Electronic libraries and the emergence of new service paradigms = *El.Libr.* 22.vol. 2004. 3.no. 220-230.p. Bibliogr.

Elektronikus könyvtárak: új típusú szolgáltatások megjelenése

Elektronikus könyvtár; Ésszerűsítés; Szolgáltatások

Az információtechnológia fejlődése átalakulást hozott a könyvtári munkafolyamatokban és szolgáltatásokban. Az utóbbi tíz évben ez a fejlődés jelentősen felgyorsult és a modern elektronikus könyvtár is sok újítást eredményezett.

Az új információs környezetben a használók a nap 24 órájában, a hét 7 napján információhoz juthatnak a weben. Komplex várakozásaik vannak: letölthető, kinyomtatható szövegeket, gyors és könnyen elérhető szolgáltatást, önkiszolgálást, mindentudó könyvtárosi asszisztenciát, csak elektronikus formátumokat, többféle választási lehetőséget, működő webes és önállóan használható on-line könyvtári szolgáltatásokat, hatékony keresőmotorokat várnak el. Ráadásul a máshol (pl. a banki és a távoktatási szférában) elérhető távoli szolgáltatások megnövelik igényeiket.

A felsőoktatási könyvtárak az igények kielégítését stratégiai feladatuknak tekintik. Használóik profil-

ja jelentősen megváltozott, közöttük vannak helyben tanulók, ingázók, távoli, levelező, sőt külföldi hallgatók, akiknek egy része csak a weben végzi tanulmányait. Az elektronikus hozzáférés biztosítása és az elektronikus tanulás támogatása a felsőoktatási könyvtárak lényeges feladata lett.

A hozzáférés és a dokumentumszolgáltatás terén a paradigmaváltás azt jelenti, hogy a könyvtári gyűjtemény legnagyobb használatnak örvendő részei mára valószínűleg a távolról is elérhető elektronikus források lettek. Az olvasószolgálati tevékenységek ennek megfelelően alakulnak át. A távoli felhasználó ma már nem csak a távoktatás résztvevőjét jelenti, hanem azt is, aki a kollégiumból, szobájából, a campuson lévő tantermekből vagy otthonról használja a szolgáltatásokat. A gyűjteményfejlesztés középpontjában nem a birtoklás, hanem az elérés áll. Nyomatott folyóiratok helyett teljes szövegű folyóirat-adatbázisokra fizetnek elő a könyvtárak, és olyan fejleményekkel bajlódnak, mint a licencek kezelése, a hitelesítés, archiválás, a szolgáltatások technikai hátterének biztosítása, a könyvtárosok megfelelő kiképzése stb. Az elektronikus hozzáférés további előnye, hogy több felhasználó számára lehetséges ugyanabban az időben. A teljes szövegű adatbázisoknak, a rendkívül népszerű e-folyóiratoknak és a kereshető e-könyveknek továbbra is jó kiegészítői a dokumentumszolgáltató rendszerek (ILLiad, Ariel és Ingenta). A fiatalok digitális korosztálya a „multitasking” híve (miközben feladatán dolgozik, szobájában szeret zenét hallgatni, on-line csevegni, tévét nézni), és nem szeret kérdezni. Ez aggodalomra ad okot: vajon a megfelelő forrásokat használja-e, nem idegenedik-e el a könyvtártól, sőt, észreveszi-e egyáltalán, hogy a könyvtár biztosítja számára az e-forrásokat. A különböző formátumokat (képeket, hangzó anyagokat, videókat, stb. egyesítő elektronikus tananyaggyűjtemények a kurzusokat kezelő (menedzselő) rendszerekkel integrálva újabb áttörést képviselnek, és elengedhetlenné teszik a könyvtárosok

együttműködését az egyetem más szolgáltatóival (a számítógépesekkel, az oktatókkal, a másoló irodákkal és így tovább).

A referenz szolgáltatás terén a paradigmaváltás igen gyors ütemben zajlik. Az elektronikus források jelentős mértékben megnövelték a referenz és a használóképzés iránti igényeket. Az e-referenz sikerének az a kulcsa, hogy a használó helyben és minimális idő alatt megkapja a választ, amelyre szüksége van, valamint a segítséget, hogy hatékonyan és önállóan boldoguljon a munkájában. Ehhez digitális referenz szolgáltatásra van szükség (csevegő, e-postai vagy webes formában, és újabban SMS-ben és internetes hangos kommunikáció formájában, mégpedig 24/7-es elérhetőséggel); kereshető adatbázisokra a gyakran feltett kérdésekből; online használóképzésre; webportálokra; megbeszélhető időpontokban „élő” tanácsadásra; a könyvtárosok állandó továbbképzésére.

A használók képzésében a paradigmaváltás azt jelenti, hogy az oktatáshoz kapcsolódó csoportos, bevezető képzés mellett más, webes oktatási forrásokat is kínál a könyvtár a hatékony irodalomkutatáshoz. A távoli használóképzés nagy kihívás a könyvtárosok számára, így került bevezetésre a webes oktatás, és a könyvtári csatornákat és a kurzusokat menedzselő szoftvereket tartalmazó hallgatói portálok, amelyek a kutatási kalauzokhoz és az oktatási tartalmakhoz kapcsolódnak. A portálokba integrálható még: a virtuális referenz, az OPAC, az adatbázisok elérése, a használói kalauzok és a dokumentumszolgáltatások. A Penn State University könyvtárában ilyen hallgatói portál a <http://portal.psu.edu>. Az egyénre szabott segítségnyújtásra tovább él az igény, sőt a hallgatók eltérő technikai felkészültsége miatt nagy szükség is van rá.

Az elektronikus könyvtárakban a használók sokféle formátumban, technológiával és segítséggel szeretnék elérni a rendelkezésükre álló változatos elektronikus információkat. A könyvtárak erre az igényre újszerű megoldásokkal válaszolnak. Ilyen például

az „information commons” koncepciója, amely különböző modellek keretében valósul meg. Egy másik trend a laptopok kölcsönzése mint szolgáltatás. Az egyetem épületeiben ezek a laptopok bárhol csatlakoztathatók a számítógép-hálózatához és a könyvtár számítógépes tájékoztatási rendszeréhez. A Pollock Laptop Library-ben helyben lehet technikai jellegű segítséget kérni; a könyvtárból 40, floppy- és CD-meghajtóval ellátott laptop, valamint zip-meghajtó és CD-író kölcsönözhető. 2004 nyarától drót nélküli laptopokat fognak kölcsönözni.

A pénzügyi következmények súlyosak: az előfizetési díjak és a digitalizálási-előállítási költségek mellett felmerülnek infrastrukturális, szoftver- és hardverkiadások, támogatásra, képzésre fordított kiadások. A technológiát egyre nehezebb elválasztani a szolgáltatásoktól és a szolgáltatott tartalomtól. A használóknak és a szolgáltatásban részt vevő könyvtárosoknak egyaránt információs és technológiai jártasságot kell biztosítani, a műszaki szakemberekkel együttműködve. Gondoskodni kell továbbá a tervezéshez felhasználandó statisztikai adatok összegyűjtéséről, az ehhez szükséges szoftvertermékek beszerzéséről. Az elektronikus gyűjteményekkel kapcsolatban felmerülő, eddig megoldatlan problémákkal foglalkozni kell (például, hogy milyen célszerű megoldást lehet találni a korábban előfizetett, majd lemondott e-folyóirat-évfolyamokhoz való hozzáférésre).

(Hegyközi Ilona)

04/390

CERVONE, H.Frank: The repository adventure = Libr.J. 129.vol. 2004. 10.no. 44-46.p.

Digitális archívumok és hatásuk a tudományos kommunikáció rendszerére

Elektronikus könyvtár; Letéti könyvtár; Szabvány; Szoftver

A digitális archívumok születése 2000 végére tehető, amikor is a Southamptoni Egyetem megjelent

EPrints nevű szoftvercsomagjával. Az intézményi archívumok kialakítása komplex kérdéseket vet fel a szervezeti erőforrásokat és a stratégiát, valamint a szerepeket és felelősségeket illetően, motiválójá pedig a tudományos kommunikáció jelenlegi modelljének megváltoztatása, vagyis a saját kiadói tevékenység kialakítása és a kereskedelmi kiadók kiiktatása. A kutatóintézetek és az egyetemek egyre másra hoznak létre elektronikus archívumokat szerte a világon, mindegyiket más céllal, mégis hasonló jegyekkel. *Steven Harnad* professzor szerint öt cél jellemzi őket általában: az intézmény kutatási eredményeinek az archiválása, a meglévő digitális gyűjtemény kezelése, digitális dokumentumaik megőrzése, tananyagok tárolása, elektronikus folyóiratok és könyvek kiadása.

A tárolt dokumentumok széles skálán mozognak (szürke irodalom, kutatási jelentések, beszámolók, fotók stb.), de az alkalmazott szoftverek is különbözőek: kereskedelmi és nyílt forráskódú szoftvereket egyaránt használnak. Utóbbiak közül a legrégebbi az *EPrints*, amely a hagyományos szöveg alapú tudományos irodalomra koncentrál, míg a *DSpace* (MIT – Hewlett-Packard) a dokumentumtípusok széles skáláját kezeli. A *Fedora* (Flexible Extensible Digital Objects and Repository Architecture) az intézményi archívumokat szolgálja ki, de nem „kulcsrakész” módon (a Virginia és a Cornell egyetem fejlesztte), a *Greenstone* pedig a digitális könyvtárak kiépítését és használatát támogatja (az Új-zélandi Digitális Program keretében készült, és az Unescoval és a Human Info NGO-nal közösen fejlesztik, terjesztik), míg a holland *i-Tor* adatfüggetlen archívumok kiépítésére alkalmas. Számos kereskedelmi szoftver is forgalomban van – felsorolásukat a 46. oldalon találjuk –, ezek számos könyvtári funkciót (modult) is tartalmaznak.

Ezekben az archívumokban a legjelentősebb probléma a (hosszú távú) megőrzés biztosítása: ennek a tervezés, kialakítás és a finanszírozás mellett fontos szerepe van; a folyamatos hozzáférést csakis

szabványok és protokollok alkalmazásával lehet biztosítani: ebben az OAIS (Open Archival Information System) már *de facto* keretszabványként funkcionál, de fontos a tartalmi visszakereséshez az egyedi és tartós azonosítók alkalmazása is.

(*Murányi Lajos*)

04/391

MURATOVA, U.R.: Sovremennâ biblioteka v usloviâh razvitiâ novyh sredstv dostupa k publikaciami = Naučn.-Teh.Inf. 1. ser. 2004. 5.no. 14-17.p. Bibliogr. 7 tétel.

Modern könyvtár – elektronikus könyvtár

Elektronikus könyvtár; Marketing; Számítógép-hálózat; Terminológia

A könyvtár több évezredes története során sokszor átforgalmódott belsőleg és külsőleg is, de fő feladata mindig az ismeretek megőrzése, rendszerezése és terjesztése volt. A 20. század utolsó évtizedeiben az információs technológiák erőteljes fejlődésével a hagyományos könyvtár komoly változások küszöbére ért. Olyan kérdésekkel kell szembenéznie, mint pl. milyen eszközöket részesít előnyben a modern ember a mindennapi és a tudományos életben, az internetes forrásokat vagy a hagyományos könyvtárat?

Mára világossá vált, hogy meg kell változtatni a könyvtár fogalmának korábbi megközelítését. A hagyományos könyvtár lépést tart az idővel, kihasználja azokat a technikai lehetőségeket, amelyeket a társadalom nyújt a számára: a cédulakatalógusokat felváltják az elektronikus katalógusok, a könyvtárközi kölcsönzésben kért dokumentumok sokkal operatívabb módon és olcsóbban jutnak el a kérőhöz az elektronikus posta segítségével stb. Az „*Elektronikus Oroszország 2010-ig*” elnevezésű nagy szövetségi program keretében a közeljövőben a különböző szintű könyvtáraknak, a nemzetitől a falusiig, a bármely hordozón (beleértve a hang- és

képi hordozókat is) létező és különböző módon (helyben vagy számítógépes hálózaton) hozzáférhető információkat kell szolgáltatniuk a felhasználó számára.

A használó már ma is sok nagykönyvtárban nem az eredeti dokumentumot keresi, hanem annak elektronikus másolatát, illetve olyan információt kér, amelynek forrása az internet. Az orosz műszaki könyvtárban (GPNTB) az olvasók 30%-a nem használja sem a cédulakatalógust, sem az elektronikus katalógust, hanem az interneten található információkkal dolgozik. A könyvtár webszerverének napi látogatottsága 8-10-szer meghaladja a személyes könyvtárlátogatások számát.

A világháló eddigi rövid élete alatt már hatalmas számban alakultak olyan vállalkozások, amelyek térítésért biztosítanak hozzáférést nagy teljes szövegű adatbázisokhoz. Figyelemre méltó az „Ebrary” cég projektje, amelynek keretében a legjobb akadémiai kiadók könyveihez lehet térítésért hozzáférni. A cég számlálja az elektronikus szövegek használatát, és ennek alapján fizeti meg a szerzői jogdíjakat a szerzőknek és a kiadóknak. A projekt nagy előnye, hogy nincsenek szkennelési költségei, mert a könyveknek azt az eredeti, elektronikus változatát szolgáltatják, amelyet a kiadáshoz felhasználtak.

Az orosz könyvtárak tevékenységében is lassan mindennappossá válik a teljes szövegű elektronikus források előfizetése. Az első ilyen jellegű konzorcium 1998. december 1-jén csatlakozott az *Elibrary* nevű tudományos elektronikus könyvtárhoz.

Az utolsó évtizedekben a „könyvtár” terminust másokkal próbálják felváltani: „medioteka” (olyan könyvtár, amely a nyomdatermékek mellett audiovizuális és multimédiás dokumentumokat is gyűjt és szolgáltat); „virtuális könyvtár” (olyan könyvtár, amely távoli elérésű információforrások használatát biztosítja); „elektronikus könyvtár” (a hagyományos módon megjelent – nyomtatott – dokumentumok digitalizált teljes szövegét őrző gyűjtemény); „hibrid könyvtár” (az a könyvtár, amelynek állomá-

nya különböző hordozókon található dokumentumokból áll, különböző, helyi és távoli szervereken helyezkedik el, és használóinak integrált hozzáférést biztosít a teljes gyűjteményhez). A modern könyvtárak a fentiek közül leginkább az elektronikus könyvtárak irányában fejlődnek, az orosz akadémiai könyvtárban például kb. ezer elektronikus folyóirathoz és csaknem 500 ezer cikkhez lehet hozzáférni.

A könyvtár sikeres működése nagyban függ a marketingtevékenységétől. A nyugati könyvtárak sokat tesznek népszerűségük megőrzése, valamint a hagyományos könyvtári miliő és a korszerű szolgáltatások ötvözése érdekében. A mai realitások, főként a globalizáció, a könyvtári gyakorlatban uralkodóvá váló információs technológiák, a könyvtáraknak az a törekvése, hogy megfeleljenek a nemzetközi ajánlásoknak és szabványoknak mind elősegítik a könyvtári szférában a nemzetközi együttműködés erősödését. Példaként a szerző az USA és Oroszország, illetve a FÁK között kialakult bibliográfiai és egyéb információcserét említi.

A könyvtári marketingben két ellentétes tendencia figyelhető meg. A hagyományos könyvtárak egyik vitathatatlan előnye a használat ingyenessége. A nyugati könyvtárak már rég felismerték ezt, és igyekeznek minél kevesebb pénzt kérni szolgáltatásaiért a felhasználóiktól, különösen akkor, ha a könyvtárat közpénzekből tartják fenn. A fénymásolást is mindinkább átengedik más cégeknek úgy, hogy bérbe adják területüket önkiszolgáló másológépek üzemeltetésére. Minél kevesebb pénzt szed a könyvtár a használóitól, annál több esélye van a különböző támogatásokra és adományokra. Oroszországban és a FÁK-ban ezzel ellentétes tendencia uralkodik, amely főleg az intézmények szegénységéből fakad, abból a követelményből, hogy biztosítani kell a személyzet számára a fizetést és a könyvtár számára a megfelelő technikai eszközöket. Az elektronikus dokumentumszolgáltatás mindig térítéses szolgáltatás, míg a hagyományos olvasótermi

kiszolgálás ingyenes. Ezért a könyvtárak igyekeznek emelni a térítéses szolgáltatások arányát költségvetésükben, s e téren minden lehetőséget kihasz-

nálni a fizetős másolatszolgáltatástól a könyvtári helyiségek bérbeadásáig. Ez a tendencia azonban oka lehet az olvasók elvesztésének.

(Rácz Ágnes)

KAPCSOLÓDÓ TERÜLETEK

Múzeumok, levéltárak

Lásd 285

Az ismertetett cikkek forrásai:

Acq.Lib. – Acquisitions Librarian (US)
Alexandria – Alexandria (GB)
Am.Lib. – American Libraries (US)
Aslib Proc. – Aslib Proceedings (GB)
Bibliografiá – Bibliografiá (RU)
Biblioteka – Biblioteka (RU)
Bibliotekarz – Bibliotekarz (PL)
Bibliotekovedenie – Bibliotekovedenie (RU)
Boll.AIB – Bolletino AIB (IT)
BuB – BuB Forum für Bibliothek und Information (DE)
Bull.Bibl.Fr. – Bulletin des Bibliothèques de France (FR)
Coll.Res.Lib. – College and Research Libraries (US)
Collect.Manage. – Collection Management (US)
Čtenář – Čtenář (CZ)
Doc.Bibl. – Documentation et Bibliothèques (CA)
Documentaliste – Documentaliste (FR)
El.Lib. – The Electronic Library (I)

Kiadói tevékenység

Lásd 291, 323

IFLA J. – IFLA Journal (I)
Inf. Outlook – Information Outlook (US)
Inf.Bull.RBA – Informacionnyj Bulletin' RBA (RU)
Inf.Technol.Lib. – Information Technology and Libraries (US)
Interlend.Doc.Supply – Interlending and Document Supply (GB)
Internet Ref.Serv.Q. – Internet Reference Services Quarterly (US)
J.Acad.Lib.rianship. – The Journal of Academic Librarianship (US)
J.Doc. – Journal of Documentation (GB)
J.Inf.Sci. – Journal of Information Science (GB)
J.Interlib. Loan Doc.Del.Inf.Supply – Journal of Interlibrary Loan, Document Delivery and Information Supply (US)